

Al met al stemt het tot tevredenheid dat de serie *AOSB* met dit kloeke deel opnieuw voortgang heeft gevonden. In combinatie met de internetsite gaat het hier om een bron die ook over het politieke leven in de Republiek in de eerste helft van de zeventiende eeuw belangrijke gegevens bevat.

Henk Nellen, Huygensinstituut Den Haag

Andrade, T., *How Taiwan became Chinese: Dutch, Spanish, and Han Colonization in the Seventeenth Century* (Oorspronkelijk dissertatie Yale University 2000, Online publicatie: www.gutenberg-e.org; New York: Columbia University Press, 2007, niet genummerde blz., ISBN 978 0 231 50368 7).

Taiwan is in de geschiedenis van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) vooral bekend doordat in 1662 fort Zeelandia door de van origine Chinees-Japanse krijgshoofd Zheng Chenggong, voor de Nederlanders Koxinga, werd overmeesterd. Hij werd daarbij zeer gesteund door Chinezen die zich daar als landbouwers hadden gevestigd. Deze Chinese, of beter Han, kolonisten en de politiek die de VOC ten opzichte van hen volgde, zijn het thema van dit boek. Het verscheen als een elektronische publicatie. Deze recensie is gebaseerd op een *advance reading copy*.

Het verhaal hoe de VOC, na een mislukte poging om Macao op de Portugezen te veroveren en via een tijdelijk verblijf op de Pescadores (Penghu eilanden), zich in 1624 op Taiwan nestelde is vrij bekend. De inheemse bevolking begroette de Compagnie zeker niet met gejuich, maar liet zich door de Nederlanders uit elkaar spelen, zodat er tenslotte zoiets als een Pax Hollandica ontstond. De Spanjaarden vestigden zich vanuit de Filipijnen op de noordpunt van wat zij, naar het Portugese Ilha Formosa, La Isla Hermosa noemden. Zij vormden voor de VOC echter geen werkelijke bedreiging, doordat na 1635 de Compagnie als enige in Japan werd geduld en zo de lucratieve handel daarheen in hertenvellen van Taiwan en zijde van China beheerste. De zijde werd van de vastewal door jonken van Fujian aangevoerd. Naast handel bedreef de VOC na 1630 bevolkingspolitiek. Andrade schrijft de komst van Chinese kolonisten toe aan de goede vooruitzichten op het bedrijven van landbouw, samen met de veiligheid, de rechtszekerheid en de fiscale tegemoetkomingen die de Compagnie bood.

Toen de Chinese kolonisten met de verbouw van suiker en rijst tot enige welvaart waren gekomen, ging de Compagnie allerlei belastingen van hen heffen, waarmee ze haar onkosten kon bestrijden. Tenslotte werd er een hoofdgeld geheven en werden rechten om als enige met een inheems dorp handel te drijven verpacht. Bij het eerste kwam afpersing door VOC-soldaten regelmatig voor en de pachtgelden stegen enorm, wat vooral problemen gaf toen de stand van de herten sterk verminderde en de aanvoer van handelswaar uit China stokte door de burgeroorlog tussen de aanhangers van de Manchus en die van de Ming. De pachters kregen grote schulden. In 1652 kwamen

Chinese kolonisten in opstand. Deze werd door de Nederlanders rigoureus neergeslagen.

De betrekkingen tussen de Austronesische inheemse bevolking en de VOC waren vrij vriendschappelijk. De Nederlanders presenteerden zich als haar beschermheren tegen de Chinezen, die door nieuwe jachtmethoden met vallen en valkuilen de stand van de herten uitputten en als tussenhandelaren de grote winsten opstreken. De Compagnie wist de inheemse bevolking aan zich te binden door het aanstellen van inheemse hoofden, die tekenen van waardigheid kregen, en het houden van landdagen, waarbij ze officieel door de gouverneur werden ontvangen en geëerd.

Aan het VOC-bestuur op Taiwan, dat naar mijn smaak door Andrade wat te idyllisch wordt afgeschilderd, kwam in 1662 een einde toen de Ming-loyalist Zengh Chenggong kasteel Zeelandia wist in te nemen. Dit is een vrij bekend verhaal, waaraan Andrade weinig toevoegt. Anders dan het agrarisch gerichte Chinese rijk, probeerde Chenggong om van Taiwan het centrum van een maritiem handelsrijk te maken. Zijn dood in 1682 maakte daar een einde aan. Taiwan werd een vrij marginaal eiland van China, totdat het in 1895 in Japanse handen kwam. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er de Republiek China. Het blijft een omstreden eiland.

Andrade heeft in een heldere stijl een goed gecomponeerd betoog opgebouwd. Het is een beetje een nadeel dat er door de thematische opzet van de hoofdstukken enige herhalingen voorkomen. De cruciale rol van de Chinezen in de exploitatie van de handel en van de grond wordt overtuigend aangetoond. Daarin lijkt Taiwan op Batavia zoals dat door Leonard Blussé is beschreven. Andrade verwijst daarnaar met instemming. Hij werd ook geïnspireerd door John Wills Jr., die over de Europese dominantie in Azië tussen 1500 en 1800 van *interactive emergence* sprak. Zo komt hij tot de term *co-colonization*. Ik vind dat geen gelukkige keuze. Wordt het opgevat in de oorspronkelijke betekenis van bebouwen, of in cultuur brengen van de grond, dan geef ik hem gelijk. Maar *colonization* en *colonialism* liggen wel erg in elkaars verlengde. Onder de VOC waren de Chinezen geen koloniale bestuurders die soevereiniteit claimden, de facto de macht uitoefenden en belasting hieven. Er was inderdaad samenwerking, maar geen gezamenlijk koloniaal bestuur. Het is jammer dat dit werk in het Engels alleen als e-boek is te raadplegen. Met de kaarten en afbeeldingen die op de Gutenberg website zijn te vinden, zou er een mooi gedrukt boek van te maken zijn, waarin tekst en illustraties een eenheid vormen. Op de website zijn deze gescheiden van elkaar opgenomen.

Hugo s'Jacob, Leiden

Dibbets, G.R.W., *Joannes Vollenhove (1631-1708) dominee - dichter. Een biografie* (Hilversum: Verloren, 2007, 439 blz., €39,-, ISBN 978 90 8704 003 1).